

BİT'in Önemi

- **Bilgi ve iletişim teknolojileri**, bilgiye ulaşılmasını ve bilginin oluşturulmasını sağlayan her türlü görsel, işitsel basılı ve yazılı araçlardır.
- Bilginin toplanmasını, işlenmesini, depolanmasını, ağlar aracılığı ile bir yerden bir yere iletilmesini sağlayan iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler "**bilgi teknolojisi**" olarak adlandırılmaktadır.
- İletişim teknolojileri, bilginin işlenmesine e iletilmesine yarayan tüm teknolojileri ve iletişim alanındaki teknolojileri kapsayan bir kavramdır. Bu nedenle iletişim teknolojileri; iletim (transmission), telekomünikasyon, iletişim, enformasyon yayım ve basım kelimeleri ile ilgili tüm teknolojileri içerir. İletişim teknolojileri, telgraf, telefon, faks, teleks, radyo, televizyon, uydu, interaktif televizyon, kablolu televizyon, uzaktan kumanda, çağrı cihazı, GSM, telsiz, trunk telsiz, bilgisayar, modem, video çalar, video kamera, video projektör, amplifikatör, CD-ROM, VCD, DVD, matbaa, yazıcı, fotokopi gibi teknolojileri içerir.

BİT'in Kullanıldığı Alanlar

- ✓ **Eğitim alanında**; kitaplar dolusu bilgi bellekler ve disklerle küçücük alana taşınabilmektedir. Bu sayede ortamdan bağımsız eğitim anlayışı gelişecektir ve online eğitim kurumları artacaktır . Artık yavaş yavaş uzaktan eğitimin önü açılacaktır . Hatta online sınavlar bile düzenlenebilecektir.
- ✓ **Sağlık alanında**; artık muayene olmak için sabah erkenden sırada bekleyip fiş alma derdi bitmektedir. Bilgisayar ortamında ya da telefonla kolaylıkla muayene için randevu alınabilmektedir . Tüm hasta bilgileri sadece Tc kimlik numara ile edinilebilmektedir.
- ✓ **Ulaşım alanında**; online bilet alımları ile artık bir bilet için otogara gitme derdi bitmiştir . Ayrıca Gps'ler sayesinde bir adrese gideceğin yolu bilmesen bile adresi gps ile işaretleyip bulunduğun noktadan o adrese ulaşmak mümkün artık . Bununla birlikte trafik yoğunluğu vs artık an an bilinebilmektedir.
- ✓ **Güvenlik alanında**; artık tüm şehir , bankalar , dükkanlar vs her biri güvenlik kameraları ile izlenebilmekte bir olay olduğunda olaya dahil olanların kimlikleri tespit edilebilmektedir.
- ✓ **Bankacılık alanında**; artık bankalardaki neredeyse tüm bilgiler bilgisayarlara tutulmakta ve işlemler online olarak gerçekleştirilebilmektedir. Dünyanın çok uzak yerinden yatırılan para kısa sürede elimizde olmaktadır. Bankamatikler ile istediğimiz saatte para çekebilme, banka kartları ile para taşıma derdi olmadan her yerden alışveriş yapabilmekteyiz.

- ✓ **Gazetecilik alanında**; online gazeteler ve dergiler yavaş yavaş yerini online gazetelere bırakmıştır. Dergiler tamamen online ortama taşınmış ve basılı yayınlarını durdurmuşlardır. Ayrıca online gazetecilik sayesinde haberlere bir gün sonra değil anında ulaşabilmekteyiz.
- ✓ **Sosyal medya alanı**; sosyal medya ile aynı anda yüzlerce arkadaşımız ile iletişime geçebiliyoruz. Ne düşündüğümüzü tüm çevremize yayabiliyoruz.
- ✓ **Alışveriş alanı**; online alışveriş siteleri ile yüzlerce km uzaklıkta merkezi bulunan ya da ülkemizde bulunmayan bir ürüne dahi kolaylıkla ulaşabiliyoruz.
- ✓ **Telekomünikasyon alanı**; mobil telefonlar ile birlikte artık ortamdaki bağımsız şekilde artık sevdiğimizle rahatlıkla iletişim kurabiliyor, işlerimizi telefon ile halledebiliyoruz.

Ergonomi

- Ergonomi "fiziksel çevrenin insana uyumlaştırılması süreci"dir. Çünkü insanın verimli çalışması, en iyiyi üretmesi ve ekonomik faaliyetlere en etkin şekilde katılabilmesi, bu ideal uyumun yakalanabilmesine bağlıdır.

Bilgi Toplumu

- Temel üretim faktörünün bilgi olduğu, bilginin işlenmesinde ve depolanmasında da bilgisayar ve iletişim teknolojilerini baz alan bir toplum yapısıdır.
- Ekonomik değerlendirmeler yıllardır 3 sektörde yapıldı: Tarım, Sanayi ve Hizmet.
- Eğer ekonominiz bilgi üretiyor, işliyor ve satıyorsa "Bilgi Toplumu"nda yaşıyorsunuz demektir.

Dijital Vatandaşlık (e-devlet, banka uygulamaları vb.)

- ❖ Dijital vatandaşlık en genel kapsamda teknoloji kullanımına ilişkin davranış normları olarak tanımlanmaktadır. Dijital vatandaşlık teknolojiyi kullanırken etik ve uygun davranışlarda bulunma ve bu konuda bilgilenmeyi içermektedir.
- ❖ Bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi yapılan davranışların etik sonuçlarını bilen, ahlaki olarak çevrimiçi kararlar alabilen, teknolojiyi kötüye kullanmayarak başkalarına zarar vermeyen, sanal dünyada iletişim kurarken ve işbirliği yaparken doğru davranışı teşvik eden vatandaşdır.

Dijital Vatandaşlığın Boyutları

Dijital Erişim (Herkes İçin İnternet):

- ✓ Üretken vatandaşlar olmak için, eşit olarak teknolojik imkanlara dijital erişim sağlanması anlamına gelir. *Örneğin*, cinsiyet, ırk, yaş, etnik kimlik, fiziksel ve zihinsel farklılıklara aldırış etmeden elektronik topluma tam katılımın sağlanmasıdır.

Dijital Ticaret:

- ✓ Elektronik ortamlarda satma ve satın alma işlemlerini yapacak yeterliliğe sahip olma anlamına gelir.

Dijital İletişim:

- ✓ İletişim biçimlerinin değişikliğe uğrayarak elektronik araçlar vasıtasıyla da yapıldığının farkında olmadır. *Örneğin*, e-posta, cep telefonu, anlık mesajlaşma teknolojisi kullanıcıların iletişim yolunu değiştirmiştir.

Dijital Okuryazarlık:

- ✓ Öğrenme - öğretme sürecinin artık teknoloji kullanılarak da gerçekleştirildiğinin farkında olmadır.

Dijital Etik:

- ✓ Sanal dünyada gösterilen davranışın ya da işin elektronik standardının da olduğunun farkında olmadır. *Örneğin*, siber zorbalık, sanal küfürleşme, gibi birçok olumsuz davranıştan kaçınılmalıdır.

Dijital Kanun:

- ✓ Sanal dünyada yapılan işlerin elektronik sorumluluğunun olduğu ve kanunlarla yaptırım altına alındığı anlamına gelir. *Örneğin*, yasadışı organ ve uyuşturucu satışı, intihara meyilli hale getiren web siteleri sanal dünyada yapılması kanunen yasaktır.

Dijital Haklar ve Sorumluluklar:

- ✓ Herkesin sanal dünyada kendini özgürce ifade edebilecek haklara sahip olduğu ve bununda yasaklanamayacağı anlamına gelir. *Örneğin*, sanal ortamda formlarda görüş bildirme, grup oluşturma, tartışma ortamlarına katılma vb. temel haklar kısıtlanamaz.

Dijital Sağlık:

- ✓ Dijital dünyada hem fiziksel, hem ruhsal hem de psikolojik yönden sağlığı direk ya da dolaylı olarak etkileyecek etmenlerin bulunduğu farkında olmadır. *Örneğin*, göz sağlığı, tekrarlayan stres sendromu, a-sosyal yaşam, içe kapanıklık ve fiziksel bozukluklar (bel ve sırt ağrıları) yeni teknolojik dünyanın ortaya çıkardığı sağlık sorunlarıdır.

Dijital Güvenlik:

- ✓ Bireyin sanal ortamda kendi güvenliğini sağlayacak önlemleri alması demektir. *Örneğin*, başkalarının bilgilerini izinsiz kullanma, solucan, virüs veya truva atı oluşturma, spam gönderme, birilerinin bilgilerini veya mallarını çalma vb. faaliyetlerin farkına vararak gereken güvenlik tedbirlerinin alınması (virüs programları, filtreleme programları vb.)

E-Devlet

- ✓ Ülkemizde yeni bir kavram olan e-devlet, verimliliği artırmak amacıyla ve çağdaş toplum olmanın bir gereği olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda yönetenlerle yönetilenler arasındaki her türlü ödev ve yükümlülüklerin karşılıklı olarak "dijital ortamda"

sürekli ve güvenli bir biçimde gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir.

BİT'in Ürünleri ve BİT Cesitleri

- Zaman, mekan, mesafe tanımsızın bilginin bir yerden başka bir yere iletimini sağlayan teknolojiler olarak adlandırılan bilişim teknolojileri hayatımızın her anını kaplamış durumdadır.
- Her an karşımıza bir şekilde çıkan bilişim teknolojilerini farklı gruplar halinde çeşitlendirmek mümkündür. Şimdi bu gruplandırmaları yapalım.

Yaptıkları İşlere Göre

Tek bir iş yapan Bilişim Teknolojileri

- Gerek üretilirken gerekse kullanım amacına göre sadece bir iş yapabilen teknolojilere denir.

Örnek

Otomobillerde kullanılan araç tanıma sistemi
Araç takip sistemi
Çamaşır ve bulaşık makineleri
Belediyelerin kullandığı mobese kameraları
Deprem tanıma sistemi
Güvenlik sistemleri
Suni kalp cihazı
Tarım sulama sistemi
Mp3 çalar
Yangın alarm sistemi
Otomatik kapılar bunlardan bazılarıdır

Birden fazla iş yapan Bilişim Teknolojileri

- Birden fazla iş yapabilme kapasitesine sahip olarak üretilen bilişim teknolojileridir.

Masaüstü bilgisayarlar
Akıllı cep telefonları
Tabletler

Taşınıp Taşınmadıklarına Göre

Taşınamayan Bilişim Teknolojileri

- Gerek ağırlığı gerekse bulunduğu yere montesi sebebiyle taşınamayan bilişim teknolojileridir.

Örnek

Masaüstü bilgisayarlar
Araç arıza sistemi tanıyıcısı
Sunucu bilgisayarlar
Tomografi cihazları
Sismograf aletleri
Güvenlik sistemleri
Telefon ve Cep Telefonu santralleri bunlardan bazılarıdır.

Taşınan Bilişim Teknolojileri

- Gerek hafifliği gerekse önemi sebebiyle taşınabilen bilişim teknolojileridir.

Örnek: Cep telefonu, tablet, laptop, notebook, harici disk, flash bellek

Donanım ve Yazılım Teknolojileri

- Bilgisayardan söz edildiği zaman birbirini tamamlayan iki kavram akla gelir. Bunlardan birincisi donanım , ikincisi ise yazılımdır.
- Bilgisayarı oluşturan her türlü elektronik ve mekanik bölümlerine **donanım** (hardware) denir.
- **Yazılım** (software) ise; bilgisayarın çalıştırılması için gerekli olan ve bilgisayarda çeşitli işlemler yapılmasına imkan sağlayan programa denir.

Donanım (Hardware)

- ✓ Bilgisayarın bünyesinde bulunan her türlü mekanik ve elektronik cihazları (donanım) oluşturur . Bilgisayarların fiziksel kısımlarına donanım denilmektedir. Elle tutulabilirler. Ekran, klavye, Sabit disk (harddisk), fare, yazıcı, bellek, mikroişlemci, tarayıcı vb.

Central ProcessingUnit (CPU, Merkezi İşlem Birimi) İşlemci:

- ✓ Ana İşlem Ünitesi, Merkezi İşlemci ya da kısaca işlemci. Bilgisayarın program komutlarını bellekten aldıktan sonra kodlarını çözen ve karşılığı olan işlemleri yerine getiren merkez birimi. CPU genellikle bilgisayarın beyni olarak tanımlanır. Çünkü tüm işlemler CPU tarafından yapılır. Bu nedenle bir bilgisayarın işlem yeteneği ve hızı işlemcisinin yeteneği ve hızıyla doğrudan ilgilidir.

Harddisk (Sabit Disk)

- ✓ Bilgisayarlarda bilgi depolama ünitesi. Sabit diskler büyük miktarda bilgiyi uzun süreli olarak saklamak için kullanılan manyetik disklerdir. Genellikle taşınabilir olma özelliği yoktur. Zaten bu yüzden de sabit disk adını almışlardır. Bilgisayar kasasının içinde kendileri için ayrılmış yuvalara yerleştirilirler. Sabit diskler özellikle disketlerle karşılaştırıldığında çok büyük miktarda bilgi depolama özelliğine sahiptirler.

Ram(Random Access Memory)

- ✓ Rasgele Erişimli Bellek. Bilgisayarın herhangi bir noktasına doğrudan erişilebilen bellek tipi. Bir bilgisayarın ne kadar RAM'a sahip olması gerektiği, kullandığı işletim sistemi ve çalıştıracağı programların ihtiyaçlarına bağlıdır. Özellikle grafik kullanıcı yüzüne sahip işletim sistemleri daha çok RAM kullanır.

Rom

- ✓ Sadece okunur bellektir. İçerdiği verilerin üzerine sadece bir kere yazıldığı ve bir daha değiştirilemediği bellek tipi. ROM'lar bilgisayarlarda hiç değişmeyecek ancak sürekli kullanılan bazı programları saklamak için kullanılır. Bilgisayarın yüklenmesini sağlayan ana program gibi...

Anakart (Mainboard)

- ✓ Bilgisayarlardaki temel devre ve bileşenleri üzerinde bulunduran kart. Ana kart, CPU, BIOS, bellek, depolama aygıtı arabirimleri, seri ve paralel portlar, genişleme yuvaları ve ekran, klavye gibi çevre ünitelerinin denetleyicilerini bulundurur. Bir PC' yi daha iyi bir modele çevirmek için ana kartı değiştirmek gerekir. Anakartla birlikte sadece CPU değil, ROM ve ana bellek de daha iyi modele geçirilmiş olur.

Ses Kartı

- ✓ Bilgisayarın sesi işlemlerini sağlayan genişleme kartı. Bir ses kartı olmadan bilgisayar sadece bip sesleri ve oldukça mekanik melodiler çıkarabilir. Oysa pek çok yazılım ve CD-ROM' lar çok daha yüksek kalitede bir ses çıkışına ihtiyaç duyar. Ses kartları, karta bağlanan hoparlörler aracılığıyla dijital ses elde edilmesini sağlar.

Ekran Kartı

- ✓ Bilgisayarın görüntüyü işlemlerini sağlayan kart.

Ethernet Kartı

- ✓ Ethernet kartı bilgisayarlarla ağın iletişim kurmasını sağlayan ağa fiziksel olarak bağlanan ağ arabirim kartıdır.

Kasa

- ✓ Kasa, bilgisayar içinde bulunan donanımların bir arada bulunmasını sağlayan mekanik donanımın adıdır.

Klavye (Keyboard)

- ✓ Bilgisayarın bilgi girişinde kullanılan ve daktiloya benzeyen parçası. Klavyeler harflerin dizilişine göre farklı tiplerde olabilirler. Sol üstte bulunan harf Q ise Q klavye F ise F klavye olarak adlandırılır. F klavyede harfler Türkçe daktilolarda düzenledikleri şekildedirler.

Fare (Mouse)

- ✓ Windows da bulunan simgelere,programlara ve menülere ulaşmak için kullanılır.

Yazıcı (Printer)

- ✓ Bilgisayar ile üretilen metin ve resimleri kağıda basmak için kullanılan araç. Bilgisayarda üretilen bilgilerin dökümler halinde alınmasını sağlayan bir çıkış aracıdır.

Tarayıcı (Scanner)

- ✓ Her hangi bir yazıyı ve ya resmi kağıt üzerindeki haliyle bilgisayar belleğine yükler. Giriş ünitesidir. Kağıda basılı yazı ve resimleri okuyup bilgisayarların anlayacağı biçime çeviren araç.

Ekran (Monitör)

- ✓ Bilgisayarlarla kullanıcılar arasındaki görsel bağlantıyı sağlayan birim. Ekrandaki en küçük noktaya piksel denir.

Yazılım

- Bilgisayarda kullanılan her türlü programa yazılım denir. Genelde programlar kullanılacakları zaman, çevre birimlerinden(disklerden) belleğe(RAM) yüklenir. Bilgisayarın çalışmasını sağlayan yazılım olan işletim sistemi bilgisayar açıldığı zaman otomatik olarak belleğe (RAM) yüklenir. İşletim sistemi olmazsa bilgisayar açılmaz. (Donanım olmazsa yazılım çalışmaz, yazılım olmazsa donanım çalışmaz)
- İşletim sistemleri işlemcilerle özgül olarak hazırlanır. Uygulama programları da işletim sistemlerine özgül olarak hazırlanır.(Vista uyumlu programlar,xp uyumlu programlar vs)

İşletim Sistemi Yazılımları

- ❖ İşletim sistemi, bilgisayarın ilk açılma anından kapanana kadar kullanıldığı sürece görev yapan ana yazılımdır.

İşletim sistemi;

- ❖ Ana ve yan belleklerin en verimli biçimde kullanılmasını, Donanım birimleriyle iletişimi, Çeşitli uygulama ve hizmet programlarının çalıştırılmasını sağlar. **Örnek:** Windows 95, 98, XP, Vista, Pardus, Linux, Unix, MacOS vs.

Uygulama Yazılımları

- ❖ Uygulama yazılımları belirli konulardaki problemlerin çözümüne yönelik olarak programlama dillerinden biri ile yazılmış programlardır. Hangi işletim sistemine uygun olarak yazılmışsa o işletim sistemi altında çalışırlar. Değişik amaçlara yönelik yüzlerce uygulama programı(paket program) vardır.**Örneğin;** Office programları(Word,Excel,Powerpoint vs.), photoshop, winamp, flash, oyunlar, antivirüs programları vs.

Programlama Dilleri

- ❖ Uygulama yazılımlarının ve işletim sistemlerinin yazılması, oluşturulması için kullanılan programlardır. Örnek: Java, Delphi, Pascal, C++,Visual Basic vs.

Kullanım Haklarına Göre Yazılım Çeşitleri

- ✓ **Lisanslı Yazılım:** Kullanabilmek için lisans hakkının satın alınması gereken programlardır.**Örnek:**Office Programları,Windows Xp vs.
- ✓ **Demo Yazılım :** Özellikleri kısıtlanmış, tanıtım amaçlı yazılımlardır.

- ✓ **Paylaşılan Yazılım :** Tanıtım amaçlı bir süreliğine (30 gün,15 gün vs) ücretsiz kullanılabilen, süre bitiminde lisans hakları satın alınmak koşuluyla kullanılabilen yazılım türüdür. Çeşitli antivirüs programları
- ✓ **Freeware (Bedava) Yazılımlar:** Kullanıcıdan ücret talep etmeksizin cd, disket, internet vasıtasıyla dağıtılarak kullanılan programlardır. **Örnek:** Msn, Winrar..
- ✓ **Beta Yazılımlar:** Yazılımın ilk sürümündeki sistem testlerinden ve eksiklik testlerinden geçirilmeyi belirtir.

İşletim Sistemi

- ❖ İşletim sistemi, bilgisayarda çalışan, bilgisayar donanım kaynaklarını yöneten ve çeşitli uygulama yazılımları için yaygın servisleri sağlayan bir yazılımlar bütünüdür. İşletim sistemi, uygulama kodları genellikle direkt donanım tarafından yürütülmesine rağmen, girdi- çıktı, bellek atama gibi donanım fonksiyonları için uygulama programları ve bilgisayar donanımı arasında aracılık görevi yapar.
- ❖ İşletim sistemleri sadece bilgisayar, video oyun konsolları, cep telefonları ve web sunucularında değil; arabalarda, beyaz eşyalarda hatta kol saatlerinin içinde bile yüklü olabilir.

Bilgisayarlarda kullanılan bazı işletim sistemleri

Windows Xp, Windows Vista, Windows 7, Windows 8
Linux, Unix, Mac OS, Pardus

Telefon ve tablet bilgisayarlarda kullanılan bazı işletim sistemleri

Android, Windows 8, İOS

Dosya Yönetimi

- ✓ Bir diske (harddisk, disket veya CD-Rom)kayıt edilmiş bilgilere **dosya** adı verilir.
- ✓ Her dosyanın bir ismi, uzantısı, byte olarak büyüklüğü, kayıt edildiği tarihi ve saati bulunur.
- ✓ Bir klasörde (dizinde) bulunan bir dosya ile aynı ismi taşıyan ikinci bir dosya bulunamaz. Fakat farklı dizinler içerisinde aynı isme sahip dosyalar bulunabilir. Her uygulama programının (word, excel vb.) isminin kendine ait özel bir uzantısı vardır. Bu uzantı dosyanın hangi programa ait olduğunu gösterir.

Bazı dosya uzantıları:

- ☐ Microsoft Office Word ☐ .doc , docx
- ☐ Microsoft Office Excel ☐ . xls, xlsx
- ☐ Microsoft Office PowerPoint ☐ . ppt, pptx
- ☐ Microsoft Office Access ☐ .mdb, mdbx
- ☐ Video ☐ avi, mp4, mkv, wmv
- ☐ Müzik ☐ mp3
- ☐ Resim ☐ jpeg , png, gif, bmp
- ☐ E-kitap ☐ pdf

Faydalı Programlar

Günümüzde bilgisayar kullanıcıları eskisinden daha çok program ve işletim sistemi aracı kullanmaktadırlar. İhtiyaçların artmasıyla beraber bilgisayarın daha işlevsel kullanım ihtiyacı da paralel olarak artıyor. Bu gelişme daha çok program kullanılması gerektiriyor. Yedekleme programları, bakım programları, antivirüs ve anti spyware yazılımları en çok ihtiyaç duyulan programlardır.

Eğitim alanında kullanılan bazı faydalı programlar;

- ✓ **İşletim Sistemleri** - Windows 7 , Windows 8 v.b
- ✓ **Microsoft Office Yazılımları** - Word, Excel, Powerpointv.b
- ✓ **Antivirüs Programları** - Avast, Norton v.b
- ✓ **Video Oynatıcıları** - Bs Player, Gom Player v.b
- ✓ **Müzik Çalar Programları** - Winampv.b
- ✓ **E-Kitap Görüntüleyici Programlar** - Adobe Reader v.b
- ✓ **İnternet Tarayıcıları** - İnternet Explorer, MozillaFirefox, Google Chrome v.b

Virüsler ve Diğer Zararlı Yazılımlar

- ✓ Virüs, casus yazılımlar (spyware), solucan, adware vb. zararlı yazılımlar (malware), reklam, sanal suçlar, bazen sadece ego tatmini gibi çeşitli çıkarlar için bilgisayarınıza, sisteminize zarar vermek için tasarlanırlar. Zararlı yazılımlar öyle bir duruma gelmiştir ki artık herhangi bir antivirüs programı kurulu olmayan bilgisayarlar internete bağlandıkları anda virüs kapmaktadır. Hatta oldukça zararlı olan, antivirüs programı görünümünde sahte yazılımlar dahi türemiş bulunuyor. Çoğu zaman bu zararlı yazılımların hepsine virüs deyip geçiyoruz ama aslında birbirlerinden farklılar ve kimi zaman yazılımın türüne göre özel önlem veya işlem yapmak durumunda kalabiliyoruz.

Virüs Nedir?

- ✓ Virüs, bilgisayarınıza girip dosya ya da verilerinize zarar verir, tahrif eder. Virüsler bilgisayarınızda verileri bozabilir hatta silebilir. Ayrıca kendilerini çoğaltabilirler (gerçek virüsler gibi). Bilgisayar virüsü pek çok zararlı yazılımdan çok daha tehlikelidir çünkü doğrudan dosyalarınıza ve verilerinize zarar verirler.
- ✓ Virüsler genel olarak imaj, ses, video dosya ekleri ile bilgisayarınıza bulaşırlar. Ayrıca indirdiğiniz programların da içine gizlenmiş olabilirler. Bu yüzden güvenli sitelerden program indirmek bilgisayarınız için riskleri azaltır.
- ✓ Virüslerin iyi tarafı siz izin vermedikçe virüsler yayılamazlar. Çalıştırdığınız, indirdiğiniz programlara, açtığınız maillere dikkat ederek virüslerden korunabilirsiniz ama insan her zaman

dikkatli olamıyor. Bu yüzden bir antivirüs programı (sahte olmayanından) kullanmakta fayda vardır.

Truva atı (Trojan) Nedir?

- ✓ Truva atı bir virüs değildir. Gerçek bir uygulama gibi gözüken zararlı bir program türüdür. Trojan kendini çoğaltmaz ama virüs kadar yıkıcı olabilir. Truva atı bilgisayarınıza güvenlik açığı oluşturur ki bu da zararlı programların, kişilerin sisteminize girmesi için bir yol açar.

Solucan (Worm) Nedir?

- ✓ Solucanlar yerel sürücüde ya da ağda kendini tekrar tekrar kopyalayan bir programdır. Tek amacı sürekli kendini kopyalamaktır. Herhangi bir dosya ya da veriye zarar vermez ancak sürekli kopyalama yaparak sistemi meşgul eder ve performansı etkiler. Virüslerin aksine bir programa bulaşmaya ihtiyacı yoktur. İşletim sistemlerindeki açıklardan yararlanarak yayılırlar.

Adware Nedir?

- ✓ Genel olarak Adware, herhangi bir program çalışırken reklam açan yazılımdır. Adware internette gezerken otomatik olarak bilgisayarınıza inebilir ve pop- up pencereleri ile görüntülenebilir.Kullanıcıları oldukça rahatsız eden Adware tipi uygulamalar çoğunlukla şirketlerce reklam amaçlı olarak kullanılırlar.

Casus Yazılım (Spyware) Nedir?

- ✓ Casus yazılım, kullanıcının izniyle veya izni dışında bilgisayara yüklenen ve kullanıcı, (örneğin webde gezdiği sayfalar, vb.) ya da bilgisayar hakkında bilgi toplayıp bunları uzaktaki bir kullanıcıya gönderen bir program türüdür. Ayrıca bilgisayara zararlı yazılımlar indirip yükleyebilir. Adware gibi çalışır ama çoğunlukla kullanıcı başka bir program yüklerken onun bilgisi dışında, gizli bir biçimde yüklenir.

Spam Nedir?

- ✓ Aynı mesajdan çok sayıda göndererek bir mail adresini, forumu vb. boğmaya spam yapmak adı veriliyor. Spamların çoğu reklam amaçlı oluyor ve kullanıcıların isteği dışında posta adreslerine gönderiliyor.

Tracking Cookie Nedir?

- ✓ Cookie yani çerezler internette gezdiğiniz siteler vb. ile ilgili veri barındıran basit metin dosyalarıdır ve bilgisayarınızda çerez (cookies) klasöründe bulunurlar. Pek çok site de ziyaretçileri hakkında bilgi almak için çerezleri kullanırlar. Örneğin bir sitede ankette oy kullandığınız ve her kullanıcının bir oy kullanma hakkı var. Bu web sitesi çerez

bilgilerinizi kontrol ederek sizin ikinci defa oy kullanmanıza engel olabilir. Ancak çerezleri kötü niyetli kişiler de kullanabilir. Trackingcookie adı verilen bu çerez türü bulaştığı bilgisayarda internette yapılan tüm işlemlerin, gezilen sayfaların kaydını tutar. Hackerlar bu şekilde kredi kartı ve banka hesap bilgilerine ulaşabilirler.

Telif Hakları ve Dijital Yazarlık

- ✓ **Telif hakkı** özgün ve yaratıcı eser sahiplerine (yazar, sanatçı, besteci, tasarımcı, vd.) belirli bir süre için yasayla tanınan manevi ve ekonomik haklardır. Telif hakları fikirleri değil, fikirlerin ifade etme biçimini koruma altına almaktadır. Telif haklarının temelde kişisel ve toplumsal olmak üzere iki amacı vardır. Kişisel amaç yaratıcı eser sahiplerini telif hakları aracılığıyla ödüllendirmek ve daha fazla eser yaratmaya teşvik etmektir. Toplumsal amaç ise özgün ve yaratıcı eserleri belirli bir süre geçtikten sonra toplumdaki herkesin yararlanmasına sunmaktır.

Elektronik Yayınlarda Telif Hakları

- ✓ Bilindiği gibi, dijital yayın teknolojisi eserlerin çoğaltım ve dağıtım giderlerini büyük ölçüde azaltmış ve eserlerin kopyalanmasını kolaylaştırmıştır. Ücretsiz erişilebilen bilgi kaynaklarının sayısı hızla artmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte telif hakkı anlayışı da değişmekte, çoğaltma, yayma, koruma, arşivleme, elektronik bilgi edinme özgürlüğü, elektronik bilgi ticareti gibi kavramların yeniden tanımlanması gerekmektedir. Örneğin, elektronik ortamdaki eserlerin telif haklarını korumak için dijital filigran vb. gibi teknolojik çözümler sunulmakta, telif hakları elektronik telif hakkı yönetim sistemleri aracılığıyla izlenmeye çalışılmaktadır. Bu tür önlemler bir yandan yasal olmayan kullanımları engellerken bir yandan da kişisel ya da eğitim-öğretim amaçlı yasal kullanımları engelleyebilmektedir

Bilişim Suçları

- ✓ Bilişim suçu en basit tanımıyla bilişim sistemlerine karşı işlenen suçlardır. Bir bilişim sistemine hukuka aykırı olarak girmek, orada kalmaya devam etmek, bilişim sisteminden izinsiz veri kopyalamak, sistemi erişilmez kılmak ve çalışmaz hale getirmek bilişim suçlarını oluşturmaktadır.
- ✓ Bilgisayarla işlenebilen her suç bilişim suçu değildir. Genellikle bilişim suçları ve bilgisayar aracılığı ile işlenebilen suçlar birbirine karıştırılmaktadır. Bazı suçlar gerçek hayatta işlenebildiği gibi internet aracılığı ile de işlenebilmektedir. Her ne kadar bu tür suçlar kamuoyunda bilişim suçları olarak adlandırılrsa da, hukuki anlamda bu suçlar bilişim suçları değildir. Örneğin, "hakaret suçu" gerçek

hayatta yüze karşı işlenebileceği gibi, bir web sitesi aracılığıyla ya da her çeşit yazışmalarla işlenebilir. Hakaretin internet aracılığı ile gerçekleştirilmesi bu eylemi bilişim suçu haline getirmemektedir. Böyle bir durumda fail hakaret suçundan ceza alacaktır. Bu tip örnekleri çoğaltmak mümkündür.

- ✓ Web sitesi aracılığı ile terör örgütü propagandası yapmak, internet aracılığı ile uyuşturucu madde pazarlamak veya özendirmek suçları da bilgisayar aracılığıyla işlenen suçlar olmakla birlikte, bilişim suçları değildir.

Sık Karşılaşılan Bilişim Suçları

- ✓ Ülkemizde en sık karşılaşılan bilişim suçlarının başında banka ve kredi kartı bilgisini hukuka aykırı olarak ele geçirerek, haksız kazanç elde etme eylemlerini gösterebiliriz. Banka ve kredi kartları, ATM cihazlarında, bazı işyerlerinde ve online alış-veriş sitelerinde kopyalanabilmektedir. Kart bilgisi kopyalanarak bağlı bulunan hesaptan alışveriş yoluyla para çekilmektedir.
- ✓ Sık karşılaşılan bir diğer suç, internet aracılığı ile banka hesaplarına erişilmesidir. İnternet bankacılığını kullanırken oldukça dikkatli olunmalıdır. Bilgisayarlara bulaştırılan trojanlar aracılığı ile kişilerin internet hesapları ve şifreleri ele geçirilmekte ve havale yolu ile bu hesaptaki paralar çekilmektedir. Web sitelerini "hack"lemek, virüs, trojan ve kötü amaçlı yazılım hazırlamak ve yaymak, başkalarına ait kullanıcı adı, şifre, parola gibi kişiye özel bilgileri ele geçirmek ve kullanmak da bilişim suçlarını oluşturmaktadır.
- ✓ Ülkemizde bilişim suçlarıyla ilgili hukuki düzenlemeler 1990 yılında yürürlüğe girmiştir.